

Förordning om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet 2021/22:FPM95

Justitiedepartementet

2022-06-01

Dokumentbeteckning

P9_TA(2022)0129

Allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet - Europaparlamentets lagstiftningsresolution av den 3 maj 2022 om förslaget till rådets förordning om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet och om upphävande av rådets beslut (76/787/EKSG, EEG, Euratom) och den akt om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet som utgör en bilaga till det beslutet (2020/2220(INL) – 2022/0902(APP))

Sammanfattning

Den 3 maj 2022 antog Europaparlamentet en lagstiftningsresolution med förslag till reform av Europaparlamentets valordning. Resolutionen innehåller förslag till en ny förordning om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet och innebär bl.a. att akten om allmänna direkta val av företrädarna i Europaparlamentet, som utgör bilaga till rådets beslut av den 20 september 1976, med senare ändringar (den s.k. valrättsakten) upphävs. Valrättsakten har samma rättsliga status inom unionsrätten som fördragen. Utöver förslaget till ny förordning innehåller resolutionen även en uppmaning om att reformera fördragen.

Europaparlamentets främsta syfte med förslaget är att stärka den demokratiska och gränsöverskridande dimensionen i valet till Europaparlamentet och att förbättra Europaparlamentets funktionssätt och unionens styrning. Förslaget innehåller ett antal nyheter som från olika utgångspunkter behöver analyseras närmare. Flera av förslagen kan få genomgripande konsekvenser för förfarandet i Sverige vid val till Europaparlamentet.

Regeringen ställer sig bakom ambitionen att åstadkomma en förstärkning av den europeiska dimensionen i Europaparlamentsval. Demokratin måste dock

även fortsatt tillåtas fungera på delvis skilda sätt i de olika medlemsstaterna. Det är också viktigt för regeringen att bestämmelser på EU-nivå om valet till Europaparlamentet utformas på ett sätt som inte kommer i konflikt med svenska grundlagar. Ändringarna får inte heller rubba den nuvarande institutionella balansen och maktfördelningen mellan EU:s institutioner.

Förslaget kommer troligen att förhandlas under Sveriges EU-ordförandeskap den 1 januari till och med den 30 juni 2023.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Grundläggande bestämmelser om val till Europaparlamentet finns i akten om allmänna direkta val av företrädarna i Europaparlamentet, som utgör bilaga till rådets beslut av den 20 september 1976, med senare ändringar, den s.k. valrättsakten. Regleringen i valrättsakten bygger i huvudsak på att valförfarandet ska följa nationella regler i varje medlemsstat men att vissa minimiregler behövs på EU-nivå. Den befintliga valrättsakten har samma rättsliga status inom unionsrätten som fördragen och ingår i det som brukar kallas EU:s primärrätt. Som en följd av Lissabonfördragets ikraftträdande den 1 december 2009 ska rådet – i enlighet med den nuvarande rättsliga grunden i artikel 223.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och till skillnad från den tidigare ordningen – fastställa nödvändiga bestämmelser om val av Europaparlamentets ledamöter enligt ett särskilt lagstiftningsförfarande. Ändringar som antas med stöd av artikel 223.1 i EUF-fördraget utgör därmed EU:s s.k. sekundärrätt.

Den 11 november 2015 antog Europaparlamentet en resolution om reformen av vallagen i Europeiska unionen (2015/2035(INL)), se faktagromemoria 2015/16:FPM28. Efter förhandlingar med Europaparlamentet fattade rådet den 13 juli 2018 beslut (EU, Euratom) 2018/994 om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet, som utgör en bilaga till rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976. Ändringsbeslutet, som kompletterar den befintliga valrättsakten, ska godkännas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella krav. Medlemsstaterna ska därefter anmäla till rådets generalsekretariat när de förfaranden som är nödvändiga för godkännandet har slutförts. Beslutet träder i kraft dagen efter det att rådets generalsekretariat tagit emot den sista anmälan, vilket ännu inte skett. Sverige gav in sin anmälan i februari 2019.

På EU-nivå finns även vissa bestämmelser om val till Europaparlamentet i artikel 22.2 i EUF-fördraget och i rådets direktiv 93/109/EG av den 6 december 1993 om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är

bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare, EGT L 329, 30.12.93, s. 34, ändrad genom rådets direktiv 2013/1/EU om ändring av direktiv 93/109/EG med avseende på vissa närmare bestämmelser för valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare, EUT L 26, 26.1.2013, s. 27. Den 25 november 2021 antog kommissionen ett förslag till revidering av rådets direktiv 93/109/EG (COM(2021) 732), se faktrapromemoria 2021/22:FPM34.

Europaparlamentet antog den 3 maj 2022 en lagstiftningsresolution med förslag till reform av Europeiska unionens valrättsakt (2020/2220(INL) – 2022/0902 (APP)). Resolutionen innehåller ett förslag till rådets förordning. Förslaget överlämnades till rådet den 20 maj 2022.

1.2 Förslagets innehåll

Det huvudsakliga syftet med Europaparlamentets förslag är att genom ett större antal gemensamma minimiregler införa en mer enhetlig europeisk valordning för direkta val av ledamöter av Europaparlamentet. Målet är att främja den demokratiska och gränsöverskridande debatten och dimensionen i valen. Syftet är vidare att förstärka den demokratiska legitimiteten och förbättra Europaparlamentets funktionssätt. Därutöver är syftet att stärka unionsmedborgarskapet, främja jämställdhet mellan kvinnor och män, effektivisera systemet för genomförande av val till Europaparlamentet och öka tillgängligheten i samband med röstning, särskilt för personer med funktionsnedsättning. Europaparlamentet vill också genom förslaget föra ledamöterna av Europaparlamentet närmare väljarna, särskilt de yngsta av dem.

Denna faktrapromemoria behandlar i huvudsak förslaget till rådets förordning. Promemorian utgår från den struktur och reglering som finns i förslaget till ny förordning. Förslaget innebär att valrättsakten upphävs (artikel 30) och ersätts av förordningen.

1.2.1 Tillämpningsområde, definitioner och nationella bestämmelser (artikel 1–3)

Europaparlamentets förslag innebär att en enhetlig valordning fastställs för den s.k. unionsomfattande valkrets som avses i artikel 15 (artikel 1). Ordningen för val av ledamöter till Europaparlamentet omfattas av bestämmelserna i förordningen. Frågor som inte omfattas av förordningen ska dock omfattas av de nationella bestämmelserna i varje medlemsstat (artikel 3).

Det införs definitioner av ett antal begrepp och företeelser, t.ex. politiskt parti, politisk allians, europeisk valenhet och unionsomfattande lista (artikel 2). I flera delar hänvisar dessa definitioner till Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 1141/2014 av den 22 oktober 2014 om stadgar

1.2.2 Rösträtt och valbarhet (artikel 4–6)

Förslaget innebär att en harmoniserad rösträttsålder respektive valbarhetsålder införs. Syftet är att säkerställa jämlikhet inom unionen och undvika diskriminering avseende dessa grundläggande rättigheter. Rösträttsåldern föreslås fastställas till 16 år (artikel 4) och rätten att vara valbar till 18 år (artikel 5). Rösträttsåldern för val till Europaparlamentet ska dock inte påverka befintliga konstitutionella bestämmelser i medlemsstaterna som fastställer minimiåldern för rätten att rösta till 17 eller 18 år. Ingen unionsmedborgare får rösta mer än en gång. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som behövs för att s.k. dubbel röstning ska bemötas med effektiva påföljder.

Enligt förslaget får ingen unionsmedborgare vara valbar i mer än en nationell valkrets eller ingå i mer än en lista för en nationell valkrets eller i mer än en unionsomfattande lista vid val till Europaparlamentet.

Alla unionsmedborgare ska ha rätt att rösta i val till Europaparlamentet. Medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som krävs för att se till att denna rättighet kan utövas (artikel 6). I förslaget omnämns särskilt unionsmedborgare som är bosatta i ett tredjeland, personer utan fast bostad, personer som bor i slutna boenden, personer som drabbats av hemlöshet och personer som är intagna på fängelser runt om i unionen.

1.2.3 Tillgänglighet och brevröstning (artikel 7–8)

Det föreslås nya krav på medlemsstaterna att säkerställa tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Kraven innebär bl.a. att dessa väljare ska ha tillgång till relevant material, röstningshjälpmedel och vallokaler. Vidare införs en skyldighet att införa lämpliga arrangemang för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att på egen hand kunna rösta, med respekt för skyddet för valhemligheten. Medlemsstaterna ska även säkerställa att personer med funktionsnedsättning på egen begäran kan få hjälp med att rösta via en person som de själva väljer (artikel 7).

Det föreslås vidare en skyldighet för medlemsstaterna att erbjuda brevröstning, även för medborgare som är bosatta i tredjeland. Det föreslås också ändringar som innebär att det görs klart att medlemsstaterna får använda ett förfarande för elektronisk röstning (e-röstning) och att budröstning får användas (artikel 8).

1.2.4 Upprättande av röstlängder (artikel 9, 18 och 29)

Förslaget innebär att en tidsfrist för när de nationella röstlängderna senast ska vara upprättade införs. Syftet är att upptäcka och förhindra dubbel röstning,

få till stånd mer precis information om väljarna och underlätta informationsutbytet mellan medlemsstaterna. Tidsfristen innebär att röstlängden ska vara upprättad senast 14 veckor före valdagen (artikel 9).

Vidare föreslås att en särskild europeisk röstlängd ska upprättas. Behöriga nationella myndigheter ska förse en ny europeisk valmyndighet med alla nödvändiga uppgifter för att kunna upprätta den europeiska röstlängden (artikel 18). Kommissionen föreslås få rätt att anta genomförandeakter med avseende på fastställande av de tekniska kraven – inklusive format och uppgifter – för upprättandet av den europeiska röstlängden. Kommissionen ska biträdas av en kommitté (artikel 29).

1.2.5 Principer för att välja ut kandidater och inlämning av kandidatlistor (artikel 10 och 11)

Det föreslås en skyldighet för politiska partier som deltar i val till Europaparlamentet att iaktta demokratiska förfaranden och verka för insyn när de väljer sina kandidater till dessa val. Kandidatlistorna ska säkerställa jämställdhet mellan kvinnor och män. För att uppnå jämställdhet föreslås ett krav på s.k. varvade listor i den unionsomfattande valkretsen enligt artikel 15 (artikel 10). Syftet är bl.a. att stärka demokratin och säkerställa direkt medverkan av enskilda medborgare som är partimedlemmar. Det föreslås också att bl.a. medlemmar av politiska partier ska kunna lämna in klagomål till den ansvariga nationella myndigheten eller den nya europeiska valmyndigheten avseende bristande efterlevnad av de demokratiska förfaranden, öppenhetskriterier och jämställdhetskriterier som införs.

Förslaget innebär att gemensamma miniminormer införs för upprättande av kandidatlistor. Sådana kandidatlistor ska ha upprättats senast 12 veckor före valdagen. Syftet är att kandidater och väljare i hela unionen ska få en lika lång period för att genomföra kampanjer och reflektera över vem de ska rösta på. Kandidater som ska föras upp på en unionsomfattande lista ska enligt förslaget lämna sitt samtycke till den nya europeiska valmyndigheten (artikel 11).

1.2.6 Valsystemet, valkretsar och valtröskel (artikel 12–14)

Förslaget innebär att valen, utöver att vara allmänna, direkta, fria och hemliga, även ska vara jämlika. Vidare föreslås att varje väljare, till skillnad från i dag, ska ha två röster – en för att välja ledamöter i de nationella valkretsarna och en för att välja ledamöter i en unionsomfattande valkrets.

Dagens möjligheter för medlemsstaterna att ha s.k. småpartispar (valtrösklar) föreslås kompletteras med krav på att en valtröskel som inte får vara lägre än 3,5 procent ska fastställas i nationella valkretsar med fler än 60 platser. För sådana valkretsar föreslås dessutom att ett undantag från tröskeln ska göras för politiska partier eller sammanslutningar av väljare som är registrerade i en fjärdedel av medlemsstaterna, som erhåller minst en miljon

röster i hela unionen och som på sina nationella valsedlar inkluderar namn och logotyp för de europeiska valenheter som de är knutna till.

Förslaget innebär vidare att varje medlemsstat får upprätta enskilda valkretsar eller föreskriva annan indelning av sitt valområde. Medlemsstaterna får även rätt att bilda enmansvalkretsar som företräder språkliga eller etniska minoriteter, utomeuropeiska medborgare, yttersta randområden eller utomeuropeiska territorier.

1.2.7 Unionsomfattande valkrets (artikel 15)

Förslaget innebär att en unionsomfattande valkrets införs, utöver dagens nationella valkretsar. Från den unionsomfattande valkretsen ska 28 ledamöter väljas, utan att det påverkar antalet företrädare som väljs i varje medlemsstat. Efter det första valet med en unionsomfattande valkrets ska storleken på denna valkrets fastställas genom Europeiska rådets beslut om Europaparlamentets sammansättning.

I den unionsomfattande valkretsen föreslås ledamöterna väljas med sluten lista (artikel 12). Någon valtröskel ska inte finnas i denna valkrets (artikel 13). För att åstadkomma en geografisk representation bland de som väljs från den unionsomfattande valkretsen föreslås särskilda regler som ska säkerställa geografisk balans. Reglerna innebär att kandidatlistorna i den unionsomfattande valkretsen delas upp i olika avsnitt med kandidater från olika grupper av medlemsstater, grupperade efter befolkningsstorlek. Fördelningen av platser till de unionsomfattande listorna på grundval av de aggregerade resultaten i den unionsomfattande valkretsen ska genomföras i enlighet med d'Hondts metod.

1.2.8 Gemensamma bestämmelser för valkampanjerna (artikel 17)

Förslaget innebär en reglering av hur valkampanjer ska utföras. Bestämmelserna innebär bl.a. att valkampanjer inte får inledas förrän åtta veckor före valdagen, och att valkampanjmaterial ska innehålla partilogotyp och en hänvisning till valmanifest. Valkampanjmaterialet ska vara tillgängligt för personer med funktionsnedsättning. Därutöver föreslås att medlemsstaterna ska införa en undantagsperiod på 48 timmar i samband med valet under vilken det inte ska vara tillåtet att fråga väljarna om deras röstavsikter.

Avseende den unionsomfattande valkretsen föreslås att europeisk och nationell radio och tv i allmänhetens tjänst ska tillhandahålla sändningstid för varje unionsomfattande lista i proportion till resultaten från föregående val (artikel 15.13).

Gemensamma bestämmelser om finansiering av europeiska valenheters valkampanjer föreslås också (artikel 16).

I syfte att skapa ett mer sammanhängande europeiskt val föreslås att valet till Europaparlamentet ska genomföras samma dag i hela unionen. Som gemensam valdag föreslås den 9 maj sista året av valperioden.

Under valdagen föreslås att politisk verksamhet vid eller i närheten av vallokaler ska vara förbjuden.

Det ska även råda förbud mot att såväl officiellt som preliminärt offentliggöra valresultatet innan röstningen har avslutats i den medlemsstat vars väljare är sist att rösta.

1.2.10 Europeisk valmyndighet samt fastställande och offentliggörande av valresultatet (artikel 20 och 28)

Förslaget innebär att en ny europeisk valmyndighet (Europeiska valmyndigheten) inrättas. Myndigheten ska ha i uppgift att bl.a. säkerställa ett korrekt genomförande av den nya förordningen, övervaka valprocessen i den unionsomfattande valkretsen, förvalta den europeiska röstlängden och upprätta och förvalta ett register över de unionsomfattande kandidatlistorna. Myndigheten ska bestå av medlemmar som utses av varje medlemsstat bland professorer i juridik eller statsvetenskap och andra experter på valsysteem. Medlemmarna ska utses för en period om fem år och inom sig välja ordförande, vice ordförande och sekreterare.

Förslaget innebär vidare att valresultatet i den unionsomfattande valkretsen och i de nationella valkretsarna ska tillkännages av den europeiska valmyndigheten på grundval av den information som lämnas av medlemsstaternas kontaktmyndigheter. Det officiella valresultatet ska offentliggöras i Europeiska unionens officiella tidning.

1.2.11 Övriga förslag

Vissa av förslagen i den nya förordningen motsvarar i stort bestämmelser som finns i den befintliga valrättsakten eller som enligt rådets beslut 2018/994 om ändring av valrättsakten ska komplettera valrättsakten när beslutet har godkänts av alla medlemsstater. Dessa bestämmelser handlar om skyldigheten för medlemsstater att utse kontaktmyndigheter (artikel 18), valperiod och mandat (artikel 21), valprovning (artikel 23), med vilka andra uppdrag som uppdraget som ledamot av Europaparlamentet är oförenligt (artikel 24) och kravet på att ledamöterna ska rösta individuellt och personligen (artikel 26).

I övrigt föreslås att befintliga bestämmelser om vakanser kompletteras med bestämmelser för vakanser i den nya unionsomfattande valkretsen. Därutöver föreslås en rätt att för en period om 16 veckor, som kan förlängas, utse en tillfällig ersättare för ledamöter som är föräldralediga eller lediga på grund av allvarlig sjukdom (artikel 27).

Europaparlamentet föreslår även att det, utan kallelse, ska sammanträda den första tisdagen efter utgången av en period på en månad från valdagen (artikel 22). Det föreslås vidare en skyldighet för ledamöterna att ange vilken kommun eller region som de kommer att bedriva extern parlamentarisk verksamhet från (artikel 25).

I syfte att utvärdera hur valet till Europaparlamentet fungerar föreslås att en rapport över tillämpningen av förordningen ska presenteras senast ett år efter varje val. Rapporten ska tas fram av Europaparlamentet, efter samråd med Europeiska valmyndigheten. Om det bedöms nödvändigt ska rapporten åtföljas av lagstiftningsförslag om ändring av förordningen (artikel 31).

Förslaget till ny förordning innehåller även en uppmaning till grupperna i Europaparlamentet att exempelvis ingå en politisk överenskommelse och ett interinstitutionellt avtal mellan Europaparlamentet och Europeiska rådet om att den toppkandidat vars europeiska politiska enhet sammantaget har fått det största antalet platser, först ska få i uppdrag att bilda en koalitionsmajoritet i det nyvalda parlamentet när det gäller nomineringen av en kandidat till befattningen som kommissionens ordförande (beaktandesats 8 och 9).

Utöver förslaget till ny förordning föreslår Europaparlamentet även en reform av fördragen för att göra ämbetet som ledamot av Europeiska kommissionen och ämbetet som ledamot av Europaparlamentet förenliga under perioden mellan parlamentets konstituerande sammanträde och valet av kommissionen. Resolutionen innehåller vidare en uppmaning om att reformera fördragen, särskilt artikel 223 i EUF-fördraget, så att det i stället för att krävas enhällighet i rådet och nationella förfaranden för ratificering ska räcka att beslut fattas med kvalificerad majoritet i rådet när det gäller bestämmelser om valet till Europaparlamentet.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förfarandet vid val till Europaparlamentet regleras i vallagen (2005:837). Om förslaget genomförs kommer vallagen att behöva ändras. Ändringar behövs bl.a. när det gäller regleringen om de politiska partiernas anmälningar av kandidater, om upprättande av röstlängd och om presentation av partisymboler på valsedlar. Om en ny valkrets skapas kommer ändringar dessutom att behövas i de bestämmelser som reglerar hur röstningen går till.

Lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen kommer också att behöva ändras om valrättsakten upphävs.

Det saknas i dag reglering i svensk rätt om hur partiernas nomineringsförfarande ska utformas och hur de ska presentera sitt valmaterial eller genomföra valkampanjer. Det finns i dag inte heller något krav på partier att ange sin anknytning till ett europeiskt politiskt parti. I dag saknas även reglering om möjlighet för partimedlemmar att lämna klagomål på partiernas nomineringsförfaranden. En sådan tillkommande reglering kan därför behövas i lagstiftning som riktar sig direkt till de politiska partierna.

En noggrann analys av hur svensk rätt förhåller sig till förslaget måste göras. Flera av de föreslagna bestämmelserna berör sådana grundlagsfästa rättigheter som mötes- och föreningsfrihet samt tryck- och yttrandefrihet. Förslaget ställer bl.a. krav på reglering av de politiska partiernas inre liv, t.ex. krävs att kandidatlistor ska säkerställa jämställdhet mellan kvinnor och män. Vissa av de krav som föreslås när det gäller presentation av valmaterial och förbud mot att genomföra vallokalsundersökningar kan innebära begränsningar av tryck- och yttrandefriheten. Förslaget om att radio och tv ska erbjuda sändningstid till vissa partier kan vidare innebära begränsningar i utgivarens rätt att själv bestämma innehållet i tv- och radioprogram.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Eventuella förändringar i valförfarandet med anledning av förslagen skulle kräva anpassningar av arbetsrutiner och it-administrativt stöd hos bl.a. Valmyndigheten. Förslaget kan i sin nuvarande utformning komma att få konsekvenser för statens budget. Det är för tidigt att säkert bedöma om förslaget får några konsekvenser när det gäller EU:s budget, t.ex. med anledning av förslaget om ny europeisk valmyndighet.

Eventuella kostnader som förslagen kan leda till för den nationella budgeten ska finansieras i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95FiU5, rskr. 1994/95:67). Utgiftsdrivande åtgärder på EU-budgeten ska finansieras genom omprioriteringar mellan befintliga program i den fleråriga budgetramen (MFF).

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regleringen i den befintliga valrättsakten bygger på grundtanken att förfarandet vid val till Europaparlamentet i allt väsentligt ska följa de regler som gäller för nationella val. Regeringen anser att det har varit en ändamålsenlig ordning. Den bidrar enligt regeringens uppfattning till att upprätthålla väljarnas förtroende för att valet genomförs säkert och att resultatet är tillförlitligt. Detta kan i sin tur bidra till att stärka den demokratiska legitimiteten i de olika valen i varje medlemsstat. Regeringen anser att det är av stor vikt att de nationella inslagen i valen till Europaparlamentet inte urholkas med hänvisning enbart till syftet att skapa en ökad enhetlighet i valet. Demokratin måste även fortsatt tillåtas fungera på delvis skilda sätt i de olika medlemsstaterna.

Regeringen är inte övertygad om att Europaparlamentets förslag i alla delar är nödvändiga för att stärka den europeiska dimensionen och den demokratiska legitimiteten i Europaparlamentsvalen. Förslagen att reglera de nationella partiernas nomineringsordningar bedöms t.ex. sträcka sig längre

än vad som är motiverat utifrån det grundläggande syftet att stärka den demokratiska och gränsöverskridande dimensionen i valen till Europaparlamentet. De förefaller även innebära en reglering av partiernas inre liv som inte är förenlig med det skydd för föreningsfriheten som slås fast i regeringsformen. Regeringen kan därför inte ställa sig bakom en ökad reglering av förutsättningarna för de nationella partiernas deltagande i val och hur partierna ska välja ut sina kandidater. Även ett eventuellt krav som riktar sig mot partierna på att klargöra vilken person som är partiets toppkandidat kan ifrågasättas på principiella grunder då det riskerar reglera de politiska partiernas inre liv och vad partierna har att iaktta inför ett val. Regeringen ifrågasätter också förslaget att inrätta en ny unionsövergripande valkrets. Regleringens syfte framstår i denna del som oklart och komplicerat. Det kan bl.a. ifrågasättas på vilket sätt ett högre valdeltagande främjas genom ett system där väljarna, till skillnad från hur val normalt går till, ska avlägga två röster. De tidsfrister för upprättande av kandidatlistor och röstlängder som föreslås framstår också som onödigt långtgående.

Även om det är angeläget att valkampanjerna bidrar till att sprida aktuell och tillgänglig information till väljarna kan regeringen inte ställa sig bakom att det i unionsrätten ska regleras hur valkampanjerna ska bedrivas liksom vad nationella partiers valkampanjmaterial ska innehålla och hur detta ska publiceras i olika sammanhang. Den föreslagna regleringen riskerar att utgöra en begränsning av grundlagsskyddade fri- och rättigheter, som t.ex. yttrandefriheten. Detsamma gäller det föreslagna förbudet mot att ta fram och publicera prognoser som grundar sig på opinionsundersökningar. Även förslaget om att införa en gemensam valdag kan ifrågasättas. Som förslaget är utformat kommer valet ofta äga rum på en vardag. Det riskerar påverka valdeltagandet negativt.

Regeringen instämmer i vikten av att främja ett högt valdeltagande, även bland de yngre generationerna. Rösträttsåldern vid val till Europaparlamentet bör dock inte utan goda skäl avvika från vad som gäller vid övriga val inom en medlemsstat. Rösträttsåldern bör vidare i så stor utsträckning som möjligt sammanfalla med valbarhetsåldern.

Regeringen ser i grunden positivt på åtgärder som innebär att förutsättningarna för att motverka dubbel röstning stärks. Regeringen står också bakom ambitionen att valet ska vara tillgängligt, inte minst för personer med funktionsnedsättningar. Det framstår dock inte som självklart att det krävs en reglering på EU-nivå för detta syfte.

En grundläggande och helt avgörande förutsättning för att Sverige ska kunna godta en reform av valförfarandet är att de nya bestämmelserna inte kommer i konflikt med våra grundlagar – regeringsformen, tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen. Ändringarna får inte heller rubba den nuvarande institutionella balansen och maktfördelningen mellan EU:s institutioner.

Medlemsstaternas ståndpunkter till Europaparlamentets förslag är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Det finns ännu inte några formella ståndpunkter till Europaparlamentets förslag.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Europaparlamentets förslag har ännu inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 223 i EUF-fördraget. Europaparlamentet ska föreslå nödvändiga bestämmelser om val av dess ledamöter genom allmänna direkta val enligt en i alla medlemsstater enhetlig ordning eller i enlighet med principer som är gemensamma för alla medlemsstater. Rådet ska fastställa de nödvändiga bestämmelserna med enhällighet i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande och efter godkännande av Europaparlamentet. Bestämmelserna ska godkännas i medlemsstater i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

När det gäller subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen anför Europaparlamentet att det vid reformen av valförfarandet är viktigt att respektera subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. I förslaget till förordning framhåller Europaparlamentet att en enhetlig valordning avseende den unionsomfattande valkretsen och nödvändiga bestämmelser för val i enlighet med principer som är gemensamma för alla medlemsstater – på grund av sin omfattning och verkningar – inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan uppnås bättre på unionsnivå. Europaparlamentet anför vidare att unionen därför kan vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går den föreslagna förordningen enligt Europaparlamentet inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

Regeringen anser att grundläggande bestämmelser om val till Europaparlamentet även fortsatt bör regleras i unionsrätten. I enlighet med vad som framförs i avsnitt 2.1 ställer sig regeringen i övrigt tveksam till förslagets förenlighet med subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen.

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Rådsarbetsgruppens arbete med anledning av Europaparlamentets förslag har påbörjats med ett möte i juni 2022.

Förslaget ska enligt Europaparlamentet vara genomfört inför valet till Europaparlamentet 2024.

4.2 Fackuttryck/termer

- Valrättsakten:

Akten om allmänna direkta val av ledamöter i Europaparlamentet, EGT L 278, 8.10.1976, s. 5, ändrad genom rådets beslut 93/81/Euratom, EKSG, EEG om ändring av akten om allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet, EGT L 33, 9.2.1993, s. 15, och rådets beslut 2002/772/EG, Euratom av den 25 juni 2002 och av den 23 september 2002, EGT L 283, 21.10.2002, s. 1.